

4.2.2 Kiswahili Paper 2 (102/2)

1. UFAHAMU

(a)

- (i) Upweke. Licha ya kuwa pamoja kila mtu anashughulika na simu yake.
- (ii) Kutofahamu kinachoendelea kwenye ujirani wao/ mazingira yao.
- (iii) Ugomvi unawenza kuzuka baina yao. Mama anawakaripia watoto na kuwanyang'anya simu.
- (iv) Inaweza kumtenga mhusika/ wahusika na ulimwengu mpana – hawamwoni jirani.
- (v) Huweza kuwatumbukiza katika janga k.v. moto.
- (vi) Mtu kujisahau na kusema mambo yasiyotarajiwa – Mzee Mbula kuchekeshwa na yule bwana wa viroja.
- (vii) Kutozungumziana.
- (viii) Kutelekeza majukumu/ kutowajibika/ mapuuza.

Hoja 4 x 1 = 4

(b)

- (i) Inakaa pamoja ukumbini.
- (ii) Mama Tola anataka kujua kinachomchekesha Mzee Mbula ili nao wapate kucheka.
- (iii) Hapajawahi kutokea ugomvi wowote pale nyumbani.
- (iv) Wanahusiana vyema.
- (v) Mama Tola anamsikiliza Mbula na kufuata ushauri waka anapoelekea (Mama Tola) kukasirishwa na wanawe.
- (vi) Wote wanacheka kwa furaha Mama Tola anapocheka.

Hoja 5 x 1 = 5

(c)

Uhusiano ni mzuri – Jirani alipoona moshi alienda kujua kilichokuwa kimetukia.
-Jirani anafika na kutaka kuingia ndani moja kwa moja.

1 x 2 = 2

Kutaja – 1

Mfano – 1

(d)

Usasa - Anafahamu teknolojia ya kisasa; simu.

Ukale- Anafahamu tamaduni fika na desturi anazijua kwa kina.

2 x 1 = 2

(e) (i)

Limejenga hema -limedumu/ limekuwepo kwa muda mrefu/ limesakini.

(ii)

Kuitapakaza – kuineza/ kuisagaza/ kuifanya iwe kila mahali/ kuitawanya/
kuitandaza.

2 x 1 = 2

2. UFUPISHO

(a)

- (i) Kipindi kirefu cha uhaba wa mvua hasa katika msimu mzima au zaidi.
- (ii) Kiangazi ambacho huongeza kiwango cha joto ambayo hufanya maji kugeuka mvuke haraka.
- (iii) Hali ya *el ninyo* husababisha kiangazi katika maeneo yasiyokuwa na mvua na pia *el ninyo* hufuatwa na msimu wa kiangazi.
- (iv) Shughuli za binadamu kama vile kukata miti. Hizi husababisha mmomoyoko wa udongo.
- (v) Mabadiliko ya hali ya anga yanababisha ongezeko la kiwango cha joto duniani.

Hoja 3 x 1 = 3

Alama 1 ya mtiririko (Jumla: alama 4)

- (b)
- (i) Ukame husababisha kupungua kwa mimea na mavuno.
 - (ii) Kuwepo kwa dhoruba za mchanga hasa katika majangwa.
 - (iii) Kutokana na ukosefu wa maji, njaa huenea.
 - (iv) Makazi ya wanyama huathiriwa vibaya.
 - (v) Hali ya afya huzorota na kunakuwa na magonjwa kama vile utapiamlo.
 - (vi) Kutokana na uhaba wa maji na chakula, kunakuwa na uhamaji, uhamiaji na ukimbizi.
 - (vii) Kukwama kwa maendeleo ya viwanda kutokana na ukosefu wa maji.
 - (viii) Kukosekana kwa umeme ambaeo huzalishwa kwa maji.
 - (ix) Kiangazi husababisha mizozo ya kijamii; watu huzozania raslimali haba, hasa maji.
 - (x) Kiangazi kikali husababisha kuenea haraka kwa mioto.

Hoja 5 x 1 = 5

Alama 1 ya mtiririko (Jumla: alama 6)

- (c)
- (i) Binadamu wanaweza kujikinga na makali ya ukame kwa kuhifadhi maji.
 - (ii) Kusafisha maji ya bahari kwa kuyatoa chumvi na kemikali ili yatumiwe katika shughuli nyingine.
 - (iii) Kutafiti kuhusu hali ya anga ili kuweka mipango itakayosaidia.
 - (iv) Matumizi mazuri ya ardhi kama kubadili aina ya mimea inayopandwa.
 - (v) Kupunguza matumizi ya maji hasa katika mazingira ya nyumbani.
 - (vi) Kusafisha maji yaliyotumiwa ili yatumike tena.

Hoja 4 x 1 = 4

Alama 1 ya mtiririko (Jumla: alama 5)

3. MATUMIZI YA LUGHA

- (a) (i) bati
 (ii) nguo
2 x 1 = 2

- (b) (i) waliotusifia
 (ii) sherehekeea
2 x ½ = 1

- (c) Ua aliojenga hapa umesaidia kukabiliana na mhalifu huyo.

$$\begin{array}{r} 1 \times 1 = 1 \\ 1 / 0 \end{array}$$

- (d) Kibuzi hicho chake kina kigozi laini/ Kijibuzi hicho chake kina kijigozi laini.

$$\begin{array}{r} 1 \times 1 = 1 \\ 1 / 0 \end{array}$$

- (e) **Wema wake** ulimfanya apendwe na wote.

$$2 \times 1/2 = 1$$

- (f) (i) Maafisa hao walipewa uhamisho lakini / bali / ilhali wengine hawakupewa uhamisho.

$$2 / 0$$

(ii) Utunzi / utungaji mzuri wa hadithi hiyo uliifanya kuwa na mvuto kwa wengi.
2 / 0

(iii) Tunda lisipooshwa vyema halitalika.
2 / 0

(iv) Ahadi aliyotoa Kengewa iliaminiwa na / iliwaaminisha wengi.
2 / 0

(g) Mvua isingalinyesha mapema tusingalivuna mazao mengi.

Au
Mvua isingenyeshaa mapema tusingevuna mazao mengi.
2 / 0

(h) Mgeni aliwasili tulipokuwa tunafagia njia / tukifagia njia.

2 / 0

(i) Mwenyewe – kiwakilishi / kiwakilishi cha pekee.
hakuwa – kitenzi kisaidizi
amekupa – kitenzi kikuu
3 x 1 = 3

(j) “Mwanangu,” akasema Neema huku akimkazia macho, “huoni unamtia mwenzako wasiwasi?”
2 / 0

(k) (i) ukate / ulete / ubebe
mtini / mtoni / mjini
1 x 1 = 1
(ii) hakiliki, hakiandikiki
1 x 1 = 1

(l) Uongozi wa chifu huyo umesifika sana.
2 / 0

(m) Ngoma hizo hazikuhifadhiwa (ili) ziuzwe mjini.
1 x 1 = 1
1/0

(n) Bili alikuwa anawashauri / akiwashauri vijana kuhusu umuhimu wa michezo.

1 x 2 = 2
2/0

o) Alimnywesha Tindi pombe ikamlevya/ ikamlewesha.
2 / 0

o) Vitabu vingine havistahili kusomwa na watoto wachanga. (Sentensi ziwe katika hali ya wingi.)
2 / 0

o) Hamadi
heko / hongera / pongezi / kongole
2 x ½ = 1

- karimu / mkono wazi
butu / pole
2 x ½ = 1

- alikabiliwa / alitingwa / alipatwa
hakwenda nguu / hakufa moyo
2 x 1 = 2

(t) Zima	(i) kamili
	(ii) -enye afya
	(iii) -enye uhai
	(iv) ondoa mwangaza
	(v) komesha

1 x 2 = 2

4. Sajili ya hotuba za kisiasa

- (i) Kutumia lugha ya kushawishi.
- (ii) Kujisawiri kama mtumishi wao / anayewategemea.
- (iii) Kuchanganya msimbo.
- (iv) Kuwakashifu wanasiasa wenzako.
- (v) Kutoa ahadi.
- (vi) Lugha ya kujisifu.
- (vii) Matumizi ya chuku.
- (viii) Maswali ya balagha ili kuwaaminisha.
- (ix) Kutumia viwakilishi vya nafsi ya kwanza ili kuibua ukuruba.
- (x) Matumizi ya msamiati wa kisiasa.
- (xi) Lugha ya kunyenyeka / kuomba.
- (xii) Lugha yenye ucheshi.
- (xiii) Matumizi ya nyimbo.
- (xiv) Matumizi ya mafumbo, hasa ya kuwapigia vijembe wapinzani.
- (xv) Kujisawiri kama ndiye pekee anayeweza kuwaokoa raia kutoka kwenye matatizo / changamoto.
- (xvi) Matumizi ya lugha yenye kuibua tataruki.
- (xvii) Matumizi ya lugha ya uradidi.
- (xviii) Matumizi ya lugha ya kudadisi.

10 x 1 = 10